

Nobel Ekonomi Ödülleri ve Ekonomi Bilimiyle Etkileşimi

Abdulkadir ATAR

Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü
abdulkadiratar@karabuk.edu.tr

Halil ŞAHİN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi İktisat Bölümü
halilsahin1994@gmail.com

Tuğba ÇAVUŞOĞLU

Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi İktisat Bölümü
cavusoglutugba@hotmail.com

Öz

İktisat bilimini, doğal bilimlerde olduğu gibi kesin bir neden sonuç ilişkisine dayandırmak yanlıştır. Bu yüzden iktisadi problemler araştırılırken birbirinden farklı yöntemler kullanılır ve farklı teoriler ortaya konur. Nobel Ödülleri ilk defa 1900 yılında, ekonomi alanında ise 1969 yılından itibaren verilmeye başlandı. Nobel Ekonomi Ödülleri'nin 49 yıllık tarihine (1969-2018) göz attığımızda, matematiksel alanda çalışma yapan iktisatçıların daha çok ödül aldığı gözlenmektedir. Fakat son yıllarda verilen ödüllerde insanların psikolojik etkenlerini inceleyen ekonomik çalışmaların da önem seviyesinin arttığı ve Nobel Ekonomi Ödülü'nün bu alanda da verilmeye başlandığı görülmektedir. Ayrıca bu çalışma, 1969-2018 dönemine kadar iktisat alanında ödül alan ekonomistler ile bunların ödüle konu olan çalışmalarını mercek altına alarak, ekonomi alanındaki bilimsel araştırmaların hangi yöne evrildiğine ilişkin bilgi sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi bilimi, Nobel ödülü, Nobel ekonomi ödülü, Nobel ödüllü iktisatçılar.

Nobel Prizes in Economic Sciences and Interaction with Economic Science

Abstract

It is wrong to base the science of economics on a definite cause and effect relationship as in the natural sciences. Therefore, different methods are used to investigate economic problems and different theories are put forward. The Nobel Awards were first introduced in 1900 and in the field of economics in 1969. When we look at the 49-year history of the Nobel Prize for Economics (1969-2018), it is observed that economists working in mathematical fields received more awards. However, in recent years, it has been seen that economic studies examining the psychological factors of people have increased their importance and the Nobel Prize for Economics has been given in this field. In addition, this study provides an overview of the ways in which scientific research has developed in the field of economics by examining the award-winning economists and their award-winning studies until 1969-2018.

Keywords: Economics, Nobel Prize, Nobel Prize Winner Economists

Giriş

Günümüzde her biri ayrı birer disiplin haline gelmiş olan sosyal ve doğal bilim dalları, bilginin tarihsel serüven içerisindeki birikimi ve bu birikimden hareketle yeni bilgilerin edinilmesi

süreciyle ortaya çıkmıştır. Antik Yunan Felsefesi, kadim Çin ve Hint uygarlıkları, İslam medeniyeti, bilginin birikimine katkıda bulunan ve modern anlamda bilimsel bilgiye ulaşmamızı sağlayan unsurlar olmuşlardır. Her ne kadar bilimsel bilgi birikimi, örnekleri verilen bu medeniyet ve kültür havzalarının katkılarıyla ortaya çıkmış olsa da bu birikimde isimlerinin zikredilmesini gerektirecek mahiyette tarihin akışına yön vermiş düşünürler ve bilim adamlarının öncü çalışmaları önemli bir yer teşkil eder. Antik Yunan'da Platon, Aristo, Ksenofon gibi düşünürler, Hint uygarlığında Kautilya, Çin uygarlığında Guan Zhong, İslâm medeniyetinde İbn-i Sina, İbn-i Haldun ve İbn-i Rüşd benzeri düşünürler insanlık tarihinde bilginin üretilmesinde öncü olan kişilere örnek olarak verilebilecek isimlerdir. Nitekim modern bir disiplin olarak ortaya çıkan psikolojinin kurucusu sayılan Sigmund Freud, yine sosyolojinin kurucusu sayılan Max Weber, modern bir disiplin olarak ortaya çıkan iktisatın kurucusu olarak görülen Adam Smith bu öncü isimler arasında yer almaktadır. Çalışmamıza konu olan Nobel ödülleri de alanlarında öncü olan ya da üstün nitelikli çalışmalara imza atan çeşitli bilim dallarındaki bilim insanlarının taltif edilmesini ve bilinirliklerinin artmasını sağlamaktadır. Küresel boyutta prestijli bir ödül olan Nobel ödüllerinin bilimsel araştırmalardaki teşvik edici yönü yukarıda bahsettiğimiz tarihi seyir içinde sürekli artan bilginin evrenselliğinin ve sürekliliğinin sağlanması için bir araç olarak düşünülmektedir. Bu çalışma ile Nobel ekonomi ödüllerinin bahsedilen amaçları sağlamak konusunda ne ölçüde fonksiyonel olduğu, ekonomi bilimine ne katkılar sağladığı gibi sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır. Nobel ödülü alan iktisatçıların ortak yönleri vardır; Ekonomi ne kadar

matematikle bütünleşirse, o kadar fazla bilimsel olacağı ve kendisinden beklenen yol göstericiliğini iyi şekilde yaptığı düşünülür fakat günümüzde bu olgunun devam edip etmediği akla gelen soruların başında geliyor. Ayrıca bugüne kadar Nobel ödülü alan iktisatçıların çoğunluğu gelişmiş ülkelerden çıkmaktadır. Nobel ekonomi ödülünü hak kazanan bilim adamlarının ilgilendiği alanları, sorduğu soruları, konuları ve kullanılan yöntemleri bilmek gerekir. Bu ve benzeri yöntemlerin cevabı tartışılır olmakla beraber bu çalışmada bunları cevaplamaya çalışılacaktır.

Literatür

Bilen ve Yumuşak (2008) yayınladıkları “Gary S. Becker’in Ekonomi Bilimine ve İnsani Sermaye Teorisine Katkıları” adlı makalede, ilk olarak Becker’in hayatını ve akademi çerçevesinde yapmış olduğu çalışmaları anlatılmıştır. Becker’in ekonomi alanı ile beşerî sermaye teorisine yaptığı faydaları ve Nobel iktisat ödülüne layık görüldüğünü anlatan Bilen ve Yumuşak, makalede Becker’in bu çalışmaları ile gelecekteki meslektaşlarını da nasıl etkisi altına aldığı anlatılmıştır.

Can (2012) ‘İktisatta Psikolojik İnsan Faktörü: Davranışsal İktisat’ adlı makalesinde, iktisadi ekollere bağlı iktisatçıların ekonomide karşılaşılan her sorunun çözümünde matematiğin yoğun bir şekilde kullanıldığına değinmiştir. Makalenin devamında ise zamanla bazı iktisatçıların buna karşı geldiğini, çünkü insanların anlaşılması zor varlıklar olduğunu, bu nedenle de ekonomik olayların sadece matematiksel modellerle açıklanmasının yetersiz olacağı anlatılıyor. Ayrıca Can, bu yaklaşımların sonucunda ortaya

çıkan 'davranışsal iktisat' kavramının kimler tarafından ve ne zaman ortaya atıldığını açıklıyor.

Levent (2013), 'İktisat ve Etik: Amartya Sen Mirası' adlı makalesinde 1998 yılında refah ekonomisine katkılarından dolayı Nobel ekonomi ödülüne layık görülen Amartya Sen'i anlatmıştır. Sen, iktisat başta olmak üzere kalkınma, politik bilim ve felsefe alanlarında da çalışmıştır. Sen'in Nobel ödülü almasındaki, çözümsel araçları, ekonomi disiplininde yer alarak, iktisat ile ilişkisi olmayan bir analitiğin mümkün olabileceğini ve ekonominin çözümsel gücünü kaybetmeden, ahlaki ve siyasal değerler içerisinde hazırlanabileceğini göstermiştir.

Tuncay (2015), '1969 yılından 1980 dönemine kadar Nobel Ekonomi Ödülü Alan Ekonomistler' adlı yüksek lisans tezinde, Nobel ekonomi ödülünü alan kişilerin tanıtılması amaçlanmış ve bu seneler arasındaki ikişer kişi olmak üzere toplamda on sekiz iktisatçının hayatı, eserleri, iktisada olan katkıları anlatılmıştır. Ayrıca bu çalışma, Nobel Ekonomi Ödülüne layık görülen iktisatçıların incelenmesi, iktisadın geçmişi, bugünü ve geleceği hakkında bilgi edinmemize olanak sağlamaktadır.

Nobel Ödülünün Tarihçesi

Nobel ödülü, Alfred Nobel adındaki İsveçli bir kimyacının vasiyeti üzerine verilmeye başlanmış bir ödüldür. Alfred Nobel 1883 yılında Stockholm'de doğmuştur. Ailesi ile birlikte Rusya'ya göç eden Alfred Nobel, edebiyat, doğa bilimleri ve dil alanında iyi eğitim almıştır. Henüz 17 yaşında iken Almanca, Fransızca, İngilizce ve Rusça dillerini çok iyi konuşuyordu. Alfred Nobel, babasının teşviki

sayesinde kimya alanına yöneldi. Bunun için Almanya, ABD ve Fransa'ya gitti. Nobel Paris'te kimya laboratuvarında çalışmaya başladı. Orada İtalyan kimyacı A. Sobrero ile tanışan Nobel'in hayatını değiştirdi. Çünkü A. Sobrero ona, yeni keşfettiği "nitro-gliserin" adlı patlayıcıyı tanıttı. Nobel tüm öğrendiği bilgiler ışığında dinamiti icat etti. İlk başlarda icadının insanlar için yararlı bir buluş olduğunu düşünen Nobel, zamanla bunun aksini düşünmeye başladı. İcadının bir silah olarak kullanılması ve birçok insanın ölümüne sebebiyet vermesi onu derinden yaraladı. Bu yüzden servetini %94'ünü barışa ve bilime katkı yapanları ödüllendirmek amacıyla bağışladı. 10 Aralık 1886 yılında vefat eden Nobel'in vasiyeti onun ölümünden iki sene sonra her yıl düzenlenen Nobel ödülü başlığı altında dağılmaya başlandı (<http://www.uralakbulut.com.tr>, erişim tarihi:16.12.2018). Tarih olarak 29.06.1900'de, ödüllerin dağıtımı ve finansal yönetimi için Nobel'in mirasçıları Ragnar Sohlman ve Rudolf Lilljequist aracılığıyla Nobel Vakfı faaliyete geçmiştir. Bu kurumun görevi, vasiyette yer alan konulardaki ödüller için Nobel'in mal varlığını idare etmektedir. Nobel ödüllerine bağlı bütün kurumları temsil eden vakıf, ödüllerin ilgili komiteler tarafından, belirlenen insanlara verilmesi için gerekli planlamaları yapmakla ve Nobel Sempozyum Programı'nı düzenlemek ile yükümlüdür. 7 Haziran'da Karolinska Enstitüsü'nün, 9 Haziran'da İsveç Akademisi'nin ve 11 Haziran'da İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi'nin içinde Nobel komiteleri kurulmuş ve vasiyette belirtilen kurumlar ödülü vermekle görevlendirilmişlerdir. İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi ekonomi, fizik ve kimya alanındaki, Karolinska Enstitüsü'ndeki kurul ise fizyoloji veya tıp alanındaki,

İsveç Akademisi edebiyat alanındaki ve Norveç Parlamentosu tarafından seçilen Norveç Nobel Komitesi de barış alanındaki ödülleri vermektedir (Küçükislamoğlu, 2014, s. 13-17). Başarıya ulaşan kişilere; 1 diploma, 1 madalya ve miktarı senelere göre farklılık gösteren nakit para ile ödüllendirilmektedir.

A) Adayların Oylama ve Belirlenmesi

1968 yılında İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi ve Norveç Parlemontosu, kimya ve fizik gibi farklı alanlardan oluşan Nobel ödülleri vermektedirler. Bu kurumlar, Norveç'te ve İsveç'te bulunmaktadır. Kurumların bu ülkelerde bulunma nedeni ise, 1985 yılında Alfred Nobel'in vasiyetinde yazılı olan, siyasi birlikteliğin olmasıdır. Nobel Kurumları tarafından, her yıl değişik ülkelerde bilim insanları, üniversite profesörleri ve akademi üyesi olan kişiler tarafından gelecek yıl Nobel ödülü adaylarını belirlemeleri için davet mektupları istenir. Daha sonra davet mektupları aşağıdaki kurum ve kişilere gönderilmektedir. Bunlar;

- İsveç Akademisiyle beraber kuruluş amaçları aynı olan kurumlar, dernek üyeleri olan kişiler ve akademik topluluklar
- Üniversitede ki dilbilimi ve edebiyat alanında yetkinliğe sahip profesörler
- Daha önceden Nobel ödülü kazanmış kişiler
- Herhangi bir ülkede edebi üretim yapakta bulunan yazar dernekleridir.

Mayıs ayına ulaşıldığı zaman, Akademi'nin onaylamış olduğu son liste 5 kişiye indirilmektedir. Bu 5 kişi ödülü hak kazandığı için listenin onaylanması sürecine geçilir. Bu süreçte, Akademi üyeleri 5 kişinin de eserlerini okurken, Nobel Komitesi de kişisel raporlarını

hazırlamaktadır. Eylül ayına ulaşıldığı zaman ise, Akademi üyeleri adayların çalışmalarının olumsuz ve olumlu yönlerini ve bilime katkısı olup olmadığını tartışmaktadırlar. Özellikle de bu tartışma sürecinde, daha önce aday olarak gösterilmiş kişilerin yapıtlarını liste şeklinde bir araya getirilerek, daha önceki eseriyle karşılaştırma yapılır. Buradaki amaç, yeni eserinde önceki esere göre değişim olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Ekim ayına gelindiğinde ise, Nobel Edebiyat Ödülünü hak eden yazarların kim olduğu belirlenerek adayların isimleri kamuoyu tarafından açıklanır (Küçükislandoğlu, 2014, s. 13-17). Yazara ödülü, Alfred Nobel'in vefat günü olan On Aralık tarihinde tören eşliğinde verilir.

Nobel Ekonomi Ödülleri

Toplamda üç tanesi İsveç'te, bir tanesi de Norveç'te olmak üzere 4 tane kurumun vasıtasıyla, Alfred Bernhard Nobel'in vasiyeti üzerine kurulmuş olan Nobel Vakfı aracılığıyla her sene 6 tane Nobel ödülleri 10.12.1901 senesi itibariyle verilmeye devam etmektedir. Ödüllerin dağılımına karar veren kurumlar şunlardır; Karolinska Kraliyet Tıp-Cerrahi Enstitüsü (fizyoloji-tıp), İsveç Kraliyet Bilimler Akademisi (kimya, iktisat ve fizik), Norveç Nobel Komitesi (barış) ve İsveç Akademisi (edebiyat)'tır. Nobel ödülünü hak edebilmenin koşulu ise, insanlara bir önceki seneye göre fayda sağlanması olarak belirlenmektedir. 1968 yılında ilk defa İsveç Merkez Bankası tarafından belirlenen Nobel ödülleri 1969 yılından günümüze kadar verilmeye devam etmektedir. Jan Tinbergen ve Ragnar Frisch Nobel Ekonomi Ödülü alan ilk iktisatçılar olmuştur. Sosyal Bilimler içerisinde İktisat bilimi Nobel Ödülü verilen tek branştır. İktisat bilimi, doğal bilimler gibi kesin sebep sonuca dayanmamaktadır

(Altıntaş, Demirel ve diğerleri, 2008, s. 128-129). İktisat biliminin en göze çarpan noktası ise, ideolojik yapısının daha ağır olmasıdır.

Nobel Ödülü ve İktisat Bilimi

İktisat bilimi toplumda süre gelen ekonomik sorunlara cevap arayan, bireylerin refahını arttırmaya yönelik çalışmalarda bulunan ve bu çerçevede paradigmlar oluşturan sosyal bilim dalıdır. Paradigma genel olarak sosyal ve iktisadi gerçekliği vurgulayan değerler sistemi ya da ideolojiyi açıklar. Herhangi bir alanda oluşturulan paradigmlar kabul gördükten sonra bilim insanları o paradigmayı kendilerine yol haritası edinir ve bu doğrultuda çalışmalarına devam eder. Sosyal bilimlerde özellikle de iktisat biliminde yeni oluşturulan paradigmanın var olan paradigmanın yerine geçmesi diğer bilimlere göre daha zor olduğu düşünülmektedir. Bunun sebebi olarak toplumda alışagelmış olan olguların birey, grup, sınıf ve ulusların çıkarlarının dâhil olması neticesinde paradigmalardaki değişimin siyasal ve sosyal reformlar ile eş zamanlı olmasının beklentisi gösterilebilir. Zaman içerisinde ortaya konan paradigmlar insanlara sağlanan katkılardan dolayı "Nobel İktisat Ödülleri" başlığı altında 1968 yılı itibari ile ödüllendirilmeye başlandı. Tabii bu da iktisat biliminde yeni eğilimlerin ortaya çıkmasına sebebiyet verdi. Nobel iktisat ödüllerinin hâkim paradigma da yani ana-akım ekonomi teorisindeki yeni eğilimleri yansıtarak, ödüllere hâkim olan paradigmanın sağlam bir şekilde tutulması ile araştırma yörüngesinin etkilenmeye çalışılmasıyla, karşılıklı olarak birbirini besleyen bir süreç olarak düşünmek gerekir. Ayrıca ortaya çıkan iktisadi problemlerin çözümü için yeni paradigma arayışları sürdürülebilir. Fakat ana-akım

ekonomi kendi öz unsurları vasıtasıyla düzenlenen sorular ile bunları idrak etmeye yönelik olarak geliştirilen ekipmanlar ve metotlar kullanmayı sürdürmektedir. Burada üzerinde durulması gereken nokta sorun, soru ve metotları evrensel bir biçimde olması ile yasal olarak sunulabilmesi ve ortodoks ekonominin sağlam tutulmaya çalışılmasıdır. Bu sebeple ana-akım paradigma etrafında düzenlenen ödüller ile terfi mekanizmaları gereği, bilim insanlarının ilgilendiği konular, sorduğu sorular ve bilimsel metotlarının egemen paradigmayı yansıtması kaçınılmazdır. Nobel Ekonomi Ödülü bu konularla ilgili eleştirel bir görev üstlenmektedir (Soyak, 2003, s. 10). Nobel iktisat ödülleri ile birlikte ekonomik çözümleme de yeni eğilimlerin ortaya çıkışını aşağıdaki çıkarımlar ile açıklanabilir;

- Nobel Ekonomi Ödüllerinin dağılımı özellikle son çeyrek yüzyıl boyunca iktisadi yöntemlerin bazı karakteristiklerini net bir biçimde yansıtmaktadır. Bu dönem itibariyle verilen ödüller iktisadi araştırmalar neticesinde ABD'nin hâkim konumunu yansıtır niteliktedir. Nobel Ekonomi Ödülünü hak kazanan bilim insanlarının yarısından çoğu ABD vatandaşıdır. Buna ek olarak, ikişer tane Norveç ve İsveç, altı tane Birleşik Krallık vatandaşı ödül almayı hak kazanırken, Kanada, Almanya, Hindistan, Fransa, Sovyetler Birliği ve Hollanda bilim insanları birer tane ödül alabilmişlerdir. Dağıtılan ödüllerin verildiği yerlere bakıldığı zaman bir ödülde fazla alan üniversiteler şu şekilde sıralanmaktadır; Harvard dört ödül, Chicago dokuz, Cambridge dört, Berkeley üç, MIT üç tane ve Oslo, Stockholm, Princeton, Yale ve Stanford iki ödül almıştır.

- Ödüllü çalışmaların içeriğine bakıldığı zaman tümdengelim yöntemiyle ekonomik analizlerin yapıldığı gözlemlenmektedir. Allies

Samuelson, Kantorovich, Koopmans, Arrow, Debreu, Hicks benzeri bilim insanlarının kazandığı ödülleri olduğu gibi, matematiksel formülasyonun yükselen rolü ödülleri artır basmaktadır.

•20. yy'ın 2. yarısından beridir iktisadi olarak yaşanmış olan farklı alan ise ekonometri gibi sayısal tahmin ve test içeren istatistiksel metotların önemindeki yükseliştir. Özellikle bu gelişmenin Klein, Haavelmo ve Tinbergen, Heckman, McFadden ve Stone'a verilen ödülleri büyük ölçüde rastlandığı göze çarpmaktadır.

•Özellikle ödülleri İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki aşamalarında makroekonominin yüksek önemini vurgulandığı ve Modigliani, Klein, Tobin Friedman, Solow, Lucas ve Mundell benzeri ekonomistlerin ödülü hak kazanmış çalışmalarına gönderme yapılmaktadır.

Buna benzer düşünceler çerçevesinde cevabını araştırdığımız sorunun bir benzeri Lindbeck tarafından sorulmuştur:

• “Eleme komitesi, Nobel Ödülü'nü ekonomide yeni araştırmaların yönünü etkilemede bir fırsat olarak kullanabilir mi?”

İsveçli yazarların bu tarz soruya cevabı, “Hayır'dır” (Soyak, 2003, s. 8-14). Çünkü Lindbeck ekonomideki eğilimleri, Nobel Ödülleri yansıyabilmesi için, Nobel Ekonomi Ödülünün dolaylı veya dolaysız bir aşamada ekonominin eğilimlerini etkilenmeyeceğine değinmiştir.

1) Nobel Ekonomi Ödülü ve Ödül Alan Bilim Adamlarının Çalışma Alanları

Nobel ekonomi ödülleri veya açık bir ifade ile “Alfred Nobel’in Anısına İktisadi Bilimlerde İsveç Bankası’nın Ödülü” ekonomi alanıyla alakalı çalışmalar yapan iktisatçılara verilmekte olan Dünya’da en saygın ödül olarak kabul edilmektedir (Soyak, 2003, s. 3-7).

Tablo 1. 1969-2018 Dönemine Kadar Nobel Ödülünü Hak Kazanan Bilim İnsanlarının Geliştirdikleri Konular

YILLAR	BİLİM İNSANLARI	GELİŞTİRİLEN VEYA KATKI YAPILINAN KONULAR
1969	J. Tinbergen R. Frisch	Ekonomi aşamaların analizinde gelişmiş olan uygulamalı dinamik modeller
1970	P. Samuelson	Dinamik ve statik ekonomi teorisini geliştirme süreci aşamasında bilimsel çalışmaların ve ekonomi biliminde analiz düzeyinin doğuşuna yönelik katkılar
1971	S. Kuznets	Sosyal yapı ve ekonomi kalkınma aşamasında derin ve yeni anlayışlara yol açan ekonomik büyümenin ampirik bakış açısıyla temellendirilmiş yorumları
1972	J. Hicks, K. Arrow	Genel ekonomik denge teorisini ile refah teorisine yönelik öncü çalışmalar
1973	W. Leontief	Girdi-Çıktı yöntemlerin

		geliştirilerek ve ekonomik sorunlara uygulanması
1974	G. Myrdal F. Von Hayek	Ekonomik dalgalanmalar ve Para teorisiyle, ekonomik, toplumsal ve kurumsal olguların karşılıklı bağımlılıklarının analizleri
1975	T. Koopmans L. Kantorovich	Optimum kaynak dağılımı teorisi
1976	M. Friedman	Para tarihi ile Tüketim analizleri teorisi ve istikrar politikalarının karmaşıklığının gösterilmesi
1977	J. Meade B. Ohlin	Uluslararası sermaye akımı ve ticaret teorisi
1978	H. Simon	Ekonomik organizasyonlar ile karar alabilme süreçleri
1979	A. Lewis, T. Schultz	Ekonomik kalkınma araştırmaları
1980	L. Klein	Ekonometri modelleri ile ekonomi politikaları ve ekonomik dalgalanmaların analizi
1981	J. Tobin	Finansal piyasa analizleri
1982	G. Stigler	Kamu düzenlemesinin sebep ve sonuçları, Piyasaların işlevleri ve Endüstriyel yapılar
1983	G. Debreu	Genel denge teorisinin yeniden formülasyonu ve Yeni analitik yöntemler
1984	Richard STONE	Muhasebe sisteminin, Ulusal bir şekilde gelişimi
1985	Franco MODIGLIANI	Finansal piyasaların analizi

		ve Tasarruf
1986	James BUCHANAN	Anayasal Ekonomi, Ekonomi ve Politik kararlarda sözleşme
1987	Robert M. SOLOW	Ekonomi büyüme teorisine katkıları
1988	Maurice ALLAIS	Kaynakların etkin bir şekilde kullanımları ve Piyasalar teorisi
1989	Trygve HAAVELMO	Simültane ekonomi yapıların analizine yönelik çalışmalar ve Ekonometrinin olasılık teorisi temelleri
1990	-William SHARPE -Merton MİLLER -Harry MARKOVITZ	Finans ekonomisi teorisine yönelik öncü çalışmalar
1991	Ronald COASE	Ekonominin işlevselliği ve kurumsal yapılar açısından mülkiyet hakları ile İşlem maliyetlerinin öneminin ortaya konması
1992	Gary BECKER	Mikro iktisadi analizlerin, insan davranışlarında geniş uygulama alanı bulması
1993	- Robert FOGEL - Douglas NORTH	Niceliksel yöntemler kullanılarak ekonomi tarihinde yenilenen araştırma yöntemleri ve Kurumsal değişimi açıklamada uygulamalı ekonomi teorisi
1994	- Reinhard SELTEN - John F. NASH -John HARSANYI	Kooperatif dışı oyun teorisinde denge

1995	Robert LUCAS	Makroekonomik analizde yaşanan dönüşüm ile Rasyonel beklentiler hipotezi
1996	-James A. Mirrlees -William Vickrey	Asimetrik enformasyon altında teşviklerin ekonomi teorisi
1997	- Robert C. Merton - Myron S. Scholes	Finansal piyasalar üzerine çalışmalar
1998	Amartya Sen	Refah iktisadına katkı
1999	Robert A. Mundell	Optimum para alanlarının analizi ve maliye politikası ve farklı döviz kuru rejimlerinde para analizleri
2000	- James J. Heckman - Daniel L. McFadden	-McFadden'a ihtiyari seçimler üzerine yapılan yöntem ve teoriler Heckman'a seçilmiş örneklerin analizine ilişkin olarak geliştirilen yöntem ve teoriler

2001	- George A. Akerlof - A. Michael Spence - Joseph E. Stiglitz	Asimetrik bilgilenme altında piyasaların nasıl çalıştığının analiziyle ilgili çalışmalarından dolayı ödül bu iktisatçılar arasında paylaştırılmıştır
2002	- Daniel Kahneman, - Vernon L. Smith	Verme analizlerinde kullanılan psikolojik araştırmaların analizlerinin, ekonomi bilimine katkıları ve deneysel iktisadi analizlerin gelişimine katkıda bulunmak
2003	- Robert F. Engle III - Clive W. J. Granger	Zaman serilerine yönelik yöntemler
2004	- Finn E. Kydland - Edward C. Prescott	Ekonomi politikasının zaman uyumu ve konjonktür dalgalarının ardındaki itici güçlerle ilgili olarak dinamik makroekonomiye yaptığı katkıları.
2005	-Robert J. Aumann - Thomas C.Schelling	Oyun Kuramında İşbirliği ile Çalışma
2006	- Edmund S.Phelps	Kısa ve uzun vadeli etki eden Makroekonomik kararlar ile politikaların sonuçları arasındaki karşılıklı ilişkilerle ilgili analizler

2007	-Leonid Hurwicz -Eric Maskin -Roger Myerson	Optimal dağıtım mekanizmalarının özelliklerinin anlaşılmasına ve ekonomistlerin, piyasaların iyi işlediği yerleri iyi işlemeyen yerlerdeki durumlardan ayırt etmesini sağlamaya yarayan mekanizma tasarım teorisinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi
2008	-Paul Krugman	Serbest ticaret ve ekonomik faaliyetlerin lokasyonu arasındaki ilişkiyi ortaya koyan teorisi
2009	-Elinor Ostrom, Oliver ve E.Williamson	Kamu kesimi ve şirketlerin ekonomi yönetimindeki yerine ilişkin analizleri
2010	-Christopher, Dale T. Mortensen ve A.Pissarides	Arama fonksiyonları içeren piyasaların analizleri
2011	Thomas J.Sargent, Christopher A.Sims	Makroekonomide neden ve sonuç üzerindeki deneysel araştırmaları
2012	Alvin E.Roth, Lyloyd Shapley	Dengeli tahsis edilme kuramı ve piyasa tasarımı uygulaması
2013	-Robert J.Shiller -Eugene Fama -Lars Peter Hansen	Aktif varlık fiyatlarının ampirik olarak analizi
2014	-Jean Tirole	Büyük firmaların piyasa gücü ve kontrolü analizi

2015	Angus Deaton	Tüketim analizi, fakirlik ve iktisadi refah konulu çalışması
2016	Oliver Hart, Bengt Holmström	Sözleşme teorisine katkıları
2017	Richard Thaler	Ekonomi ve davranışsal ekonomi üzerindeki psikolojik etkiler ile ilgili analizleri
2018	Paul Romer, William Nordhaus	İklim değişikliğini uzun vadeli makroekonomik analizi ve teknolojik gelişmeleri uzun dönemli makroekonomik analizi

Kaynak: Büyükakın, T., Bülbül, Y., Çakır, N., 2010. *Nobel'in İzinde İktisat Kuramının Gelişimi*, İstanbul, Ekonomik ve Sosyal Tarih Yayınları, s. 38-756.

1969 yılından günümüze kadar Nobel iktisat ödülü alan iktisatçıların bazı konularda ortak noktaları vardır. Bunları sıralayacak olursak:

- Ödül alan ekonomistler başka ülkelere mensup olmakla beraber çalışmalarını İngilizce yazan veya İngilizceye çevirten kişilerdir.

- Nobel ödülü alan iktisatçılar, iktisat biliminin istatistik, ekonometri ve matematik modellerin geliştirilmesinde katkı sağlamışlardır. Başka bir deyişle, ekonomik analizlere zaman unsurunu da dahil ederek kendilerinden sonra gelecek nesillere ekonomi ilmine geliştirecekleri yeni bir bakış açısı ve dinamik bir model bırakmışlardır.

- Dünyanın bugün ekonomik şartları bakımından arz etmekte olan güçlüklerle rağmen, olayları istismar etmeden objektif bir şekilde değerlendirmek gerekir. Yani, ödül alan iktisatçıların hepsi gelişmiş ülkelerin bilim insanlarıdır. Bunlar incelendiğinde ülkelerin sahip oldukları bilişim altyapısı, sosyo-kültürel yapıları ve bilime bakış açısının orijinal nitelikte bilimsel çalışmaların yapılmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Az gelişmekte olan ülkeler, içerisinde buldukları bilimsel bilgi üretimi krizinden ancak, uluslararası bilimsel eğitim politikaları ile entegre olarak eğitim seferberliği ve düşüncenin, bilginin ve yeniliğin teşvik edilmesi ile çıkabileceklerdir (Başer, Gökalp, Özateşler,1999, s. 160-161). Nobel iktisat ödülü alan bilim insanlarının matematiğe olan düşkünlükleri ve çalışmalarında sıkça matematiği kullanmış olmaları, Nobel jürisinin bu çalışmalar karşısında, matematiği kullanmayanlara nazaran yansız davranıp davranmadıkları şüphesini ortaya çıkarmaktadır. Bu şüphe matematiksel yöntemi kullanmayan iktisatçıların, ödül alma şanslarının başkalarıyla aynı olup olmadığı sorusunu sorma gereği de uyandırmaktadır. Nobel Ödülleri'nin iktisadi alanda yapılan konular üzerinde önem arz ettiği düşünülmektedir (Altıntaş, Demirel ve diğerleri,2008, s.147). Bu yüzden ödüllerin İktisat bilimi üzerindeki etkisi de tartışmaya açık bir alandır.

2) Nobel İktisat Ödüllerinin Dağılımı ve Azgelişmiş Ülkelerde Bilimsel Ortam

1969 yılından günümüze kadar Nobel ekonomi ödülünü alan iktisatçıların çoğunluğunun Amerika'da yaşamış ve orada çalışmalarını sürdürmüş olan iktisatçılar olduğu gözlenmektedir. Amerika dışında İngiltere, İsveç, Norveç, Hollanda, Rusya, Fransa ve

Almanya gibi ülkelerde de ödül almaya hak kazanmış iktisatçılar mevcuttur. Ödül almaya hak kazanan iktisatçıların çoğunlukla gelişmiş ülkeler de yaşadıkları saptanmaktadır. Gelişmekte olan ve az gelişmiş olan ülkelerin bu listede adının olmaması dikkat çekicidir. Az gelişmiş olan ülkelerde bilimsel ortamların oluşmadığı bilinmektedir. Bilimsel ortamların sağlanması için aranan şartlar 4 madde ile özetlenir. Bunlar sırasıyla;

- Güçlü bilgi üretme güdüsü ve amaçları,
- Üretebilme özgürlüğü,
- Bilime ve kendine güven,
- Eleştiri ve tartışma zenginliğidir.

Bilim insanların etkin olarak çalışabilmesi için sahip olması gereken ilk özellik bilgi üretme isteğidir. Bilgi üretmek için bilim kültüründen yararlanmak gerekir. Bu kültür ise, o ülkede bilim mantığının, bilim felsefesinin ve bilimin yararlarının slogan düzeyinde ifadesi ile olmaksızın, benimsenmesi ile oluşacak, uzun zaman alacak bir aydınlanma sürecidir. Başka önemli olan husus ise bilimsel altyapı yetersizliğidir. İstatistiksel veriler ayrıntılı ve güvenilir olmadığı gibi, bir trend oluşturacak kadar uzun süreyi de çoğu zaman kapsamamaktadırlar. Az gelişmiş bir ülkedeki bilim insanı kendi yöntemini geliştirirken daha meşakkatli ve daha uzun çalışmaya vakit ayırma durumunda kalmaktadır (Başer, Gökalp, Özateşler,1999, s. 158-160). Bu gibi nedenlerle bilimsel tartışmalar nitelik yönüyle yetersiz ve tarafsızlıktan uzak olabilmektedirler.

SONUÇ

Nobel Ödülü, insanların refahlarını arttıran, hayatlarını kolaylaştıran fikirlerin, normların ödüllendirildiği bilim insanlarının teşvikini arttıran, bilim dünyasında en çok yankı uyandıran ödüldür. Nobel ödüllerinin verilmesiyle olumlu eleştirilerin yanında olumsuz eleştirilerde yapılmış, ödüllerin bilim camiasında etkisinin olup olmadığı üzerinde tartışmalar başlamıştır. Bu tartışmalar özellikle ekonomi alanı için farklı boyut kazanmıştır. Nobel Ekonomi Ödülleri ile ekonomi alanında yapılan araştırmalar neticesinde yeni eğilimlerin ortaya çıkmasına sebebiyet verdiğini, hâkim paradigmalara sorgulanıp yeni paradigma arayışlarına girildiği gözlenmiştir. Ayrıca 1969'dan 2018 yılına kadar Nobel Ekonomi Ödülü alan iktisatçıları ve onların hangi konularda bu ödüle layık görüldüklerini tek tek incelendiğinde, ilk yıllarda ağırlıklı olarak matematiksel çalışmalar yapan iktisatçılara ödüllerin verildiğini fakat zamanla bu tutumun dışında davranışsal iktisat gibi insan psikolojisi ile tüketim davranışları arasındaki ilişkinin irdelendiği alanlarda da ödüller verildiği saptanmıştır. Ödül alan iktisatçıların çoğunluğu gelişmiş ülkelerin bilim insanları olduğu kanısına ulaşılmıştır. Ödüllerini hak kazanan kişilerin nasıl bir yol izlediklerine ve hangi süreçlerle karşılaştıklarına da yer verilmiştir.

Kaynakça

Altıntaş, M., Demirel, B., Güvercin, D., Aksoy, E., Sevim, C., Günaydın, İ., 2008. Ekonomi Biliminde Dönüşümün Nobel Ekonomi Ödüllerine Yansımaları, *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 19(66), s.119-153.

Başer, S., Gökalp, M., Özateşler, M, 1999. Nobel Ekonomi Ödülü Alan Ekonomistler ve Azgelişmiş Ülkeler, *D.E.Ü.İ.İ.B.F Dergisi*, 13(1), s.145-462.

Bilen ve Yumuşak (2008), Gary S. Becker'in İktisat Bilimine Ve Beşeri Sermaye Teorisine Katkıları, *Bilgi Ekonomi Dergisi*, 3, s. 1-14.

Büyükakın, T., Bülbül, Y., Çakır, N., 2010. *Nobel'in İzinde İktisat Kuramının Gelişimi*, İstanbul, Ekonomik ve Sosyal Tarih Yayınları, s.38-756.

Can, Y., 2012. İktisatta Psikolojik İnsan Faktörü: Davranışsal İktisat, *Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 91-98.

Durusoy, S., 2008. İktisat biliminin yeri ve yöntemi neden sorgulanıyor? *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*,5(1),s.1-26.

Küçükislamoğlu, Ü., 2014. Nobel Edebiyat Ödülü'nün Yapısı Ve Dünya Edebiyatındaki İşlevi, *İstanbul Bilgi Üniversitesi Dergisi*, s.1-69.

Levent, A., 2013. İktisat ve Etik: Amartya Sen Mirası, *İş Ahlakı Dergisi*, 6(2), s .109-133.

Soyak, A., 2003. Nobel İktisat Ödülleri Üzerine Bir Yorum, *Finans Ve Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 40(256), s.74-87.

Thornton, P. (2017). *Büyük Ekonomistler*. (Hande Koçak, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tuncay, F., 2015. 1969-1980 Yılları Arasında Nobel İktisat Ödülü Alan İktisatçılar, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı